

ẢNH HƯỞNG CỦA CHẤT LƯỢNG THỂ CHẾ VÀ QUY MÔ KHU VỰC KINH TẾ NGẦM ĐẾN TINH THẦN DOANH NHÂN

● TRỊNH HỮU CHUNG - NGUYỄN CÔNG THÀNH

TÓM TẮT:

Bài báo đánh giá vai trò điều tiết của yếu tố thể chế đối với tác động của kinh tế ngầm lên tinh thần doanh nhân. Nghiên cứu thu thập dữ liệu từ nguồn Global Entrepreneurship Monitor (GEM), Ngân hàng Thế giới (World Bank) và Quỹ tiền tệ Thế giới (IMF) cho 190 quốc gia trong giai đoạn 2009 - 2018. Sử dụng kỹ thuật ước lượng tác động cố định (FE) và hệ phương trình mômen tổng quát (SGMM). Nghiên cứu phát hiện thấy rằng: (1) kinh tế ngầm làm giảm động lực khởi nghiệp của một quốc gia, (2) cải thiện chất lượng thể chế giúp thúc đẩy tinh thần doanh nhân và (3) thể chế tốt có thể giảm thiểu tác động tiêu cực của kinh tế ngầm lên tinh thần doanh nhân.

Từ khóa: chất lượng thể chế, kinh tế ngầm, tinh thần doanh nhân.

1. Tổng quan nghiên cứu

Trong giai đoạn gần đây, thuật ngữ “Quốc gia khởi nghiệp” đã được lan truyền với tốc độ nhanh chóng trên phạm vi toàn cầu. Nhờ vào điều này, cộng đồng khoa học bắt đầu dành nhiều sự quan tâm hơn đến việc đánh giá tinh thần doanh nhân của một quốc gia vì yếu tố này tạo nên tiền đề để kích thích tăng trưởng kinh tế hiệu quả. Bên cạnh đó, các công trình nghiên cứu đánh giá mối quan hệ giữa quy mô kinh tế ngầm và tinh thần doanh nhân không ngừng gia tăng trong những năm vừa qua. Cụ thể, Bailetti (2018) cho rằng doanh nhân thường chọn hình thức kinh doanh phi chính thống vì các hoạt động phi chính thức đem lại cơ hội làm giàu lớn hơn cho họ. Trong một nền kinh tế với sự hiện diện của cả khu vực chính thức và phi chính thức, các doanh nghiệp mới thành lập có khuynh hướng sẽ phải chịu sự cạnh tranh gay gắt hơn từ các doanh nghiệp khác, cũng như là bị kiểm soát chặt chẽ bởi các quy định của chính phủ khi họ tham gia vào khu vực chính thức. Ngoài ra, Radwan & Daoud (2022) cũng quan sát thấy rằng vận hành thông qua kinh tế ngầm giúp doanh nhân tránh được các quy định khe

khắc từ phía chính phủ. Những phát hiện này chính là bằng chứng rõ ràng cho việc quy mô kinh tế ngầm có thể can thiệp vào động lực khởi nghiệp của doanh nhân.

Tuy nhiên, bài báo cho rằng, thể chế có thể chi phối tác động của quy mô kinh tế ngầm đến tinh thần doanh nhân. Qhasemnajad, Mohammadzadeh, & Rezazadeh (2020) cho rằng chính phủ đóng vai trò quan trọng trong việc điều phối hoạt động kinh tế ngầm. Các chính phủ lớn thường phải đối mặt với nhiều vấn đề trong công tác quản lý và vận hành kinh tế. Điều này tạo ra sơ hở để các hoạt động phi chính thức trỗi dậy và vượt ngoài tầm kiểm soát. Ngoài ra, Autio & Fu (2015) phát hiện ra rằng doanh nhân hoạt động trong nền kinh tế ngầm nhạy cảm với chất lượng thể chế về chính trị và kinh tế. Nghiên cứu này cho rằng chế độ kinh tế và chính trị phù hợp giúp tăng khả năng doanh nhân tham gia vào khu vực chính thức thông qua đăng ký hoạt động kinh doanh, vì việc đăng ký này cho phép họ tận dụng luật và quy định chẳng hạn như giấy tờ pháp lý hoặc đăng ký thương hiệu để bảo hộ cho doanh nghiệp mình. Tran (2019) chứng minh rằng nâng

cao chất lượng thể chế có thể giúp gia tăng tỷ lệ doanh nghiệp hoạt động trong khu vực chính thức lên đến 50% và giảm tỷ lệ doanh nghiệp hoạt động trong khu vực phi chính thức xuống còn xấp xỉ 33%.

Như vậy, tác giả sẽ lấp khoảng trống của những công trình thực nghiệm trước đó, bằng cách đánh giá vai trò điều tiết của thể chế đối với mối quan hệ giữa quy mô kinh tế ngầm và tinh thần doanh nhân. Tác giả đã áp dụng tiếp cận tĩnh và động cho mô hình hồi quy sử dụng 2 kỹ thuật tác động cố định (FE) và hệ phương trình mômen tổng quát (SGMM). Nghiên cứu phát hiện thấy rằng: (1) kinh tế ngầm có tác động tiêu cực đến tinh thần doanh nhân và (2) cải thiện chất lượng thể chế, giúp giảm tác động tiêu cực của quy mô kinh tế ngầm. Phát hiện của nghiên cứu đóng góp về mặt khoa học khi mở rộng các lý thuyết giải thích cho động cơ gia nhập kinh tế của doanh nhân và vai trò điều tiết của thể chế. Bên cạnh đó, kết quả bài báo cũng là cơ sở tham khảo cho các nghiên cứu sau này, khi xem xét các nhân tố ảnh hưởng đến tinh thần doanh nhân.

2. Phương pháp nghiên cứu

2.1. Dữ liệu

Ban đầu, nghiên cứu nỗ lực thu thập số liệu của 204 quốc gia trên thế giới. Tuy nhiên, do bởi vấn đề thiếu số quan sát của một số biến nghiên cứu, mẫu dữ liệu cuối cùng tạo thành dữ liệu bảng bao gồm 190 quốc gia trên thế giới trong giai đoạn 10 năm từ 2009 đến 2018. Dữ liệu về tinh thần doanh nhân được thu thập từ tổ chức Global Entrepreneurship Monitor (GEM). Dữ liệu về thể chế được thu thập từ bộ dữ liệu World Development Indicators (WDI) công bố bởi Ngân hàng Thế giới (World Bank). Các dữ liệu còn lại liên quan đến các biến kinh tế vĩ mô cho từng quốc gia được thu thập từ Quỹ Tiền tệ thế giới (International Monetary Fund - IMF).

2.2. Mô hình hồi quy

Nghiên cứu kết hợp thêm yếu tố kinh tế ngầm và tương tác giữa kinh tế ngầm với thể chế để hình thành nên mô hình nghiên cứu mới sau đây:

$$\begin{aligned} Entrepreneurship_{it} = & \beta_0 + \beta_1 Gini_{it} \\ & + \beta_2 Patent_{it} + \beta_3 GovExp_{it} + \beta_4 EcoGrow_{it} \\ & + \beta_5 Shadow_{it} + \beta_6 Institutionj_{it} \\ & + \beta_7 Shadow_{it} * Institutionj_{it} + \varepsilon_{it} \end{aligned} \quad (1)$$

Trong phương trình (1), $Entrepreneurship_{it}$ là tinh thần doanh nhân của quốc gia i tại thời điểm t . Biến này được tính toán bằng cách lấy giá trị trung bình của 5 chỉ số đại diện, bao gồm: cơ hội nhận định (*Perceived Opportunities*), khả năng nhận định

(*Perceived Capacity*), sợ thất bại (*Fear of Failure*), áp lực tinh thần doanh nhân (*Entrepreneurship Intension*) và hoạt động doanh nghiệp giai đoạn đầu (*Total Early-stage entrepreneurial Activity*); $Gini_{it}$ đề cập đến phân phối thu nhập (*income distribution*), được đại diện bằng chỉ số Gini; $Patent_{it}$ liên quan đến khả năng cách tân và được đại diện bằng số bằng phát minh sáng chế; $GovExp_{it}$ đại diện cho chi tiêu chính phủ; $EcoGrow_{it}$ là tăng trưởng kinh tế đại diện bằng tỷ lệ tăng trưởng tổng sản phẩm quốc nội (*Gross Domestic Product - GDP*); $Shadow_{it}$ đo lường dựa trên Hàm cầu tiền tệ (*Currency Demand Function*); $Institutionj_{it}$ là yếu tố thể chế được tổng hợp từ 6 nhân tố đại diện, bao gồm: (1) Tiếng nói & giải trình (*Voice & Accountability*), (2) Ổn định chính trị (*Political Stability*), (3) Hiệu quả chính phủ (*Government Effectiveness*), (4) Chất lượng quy định (*Regulatory Quality*), (5) Quy tắc pháp luật (*Rule of Law*), (6) Kiểm soát tham nhũng (*Control of Corruption*); $Shadow_{it} * Institutionj_{it}$ là biến tương tác giữa kinh tế ngầm và thể chế sử dụng để đánh giá tác động điều tiết của yếu tố thể chế với kinh tế ngầm; ε_{it} là sai số chuẩn của mô hình nghiên cứu. Đối với tiếp cận tĩnh, thông qua các kiểm định lựa chọn mô hình, tác giả lựa chọn kỹ thuật ước lượng FE. Đối với tiếp cận động, kỹ thuật ước lượng Hệ phương trình mômen tổng quát (*System Generalized Methods of Moments - SGMM*) được sử dụng nhằm khắc phục hiện tượng nội sinh gây ra do bởi mối quan hệ tương quan giữa phần dư và biến trễ của biến phụ thuộc.

3. Kết quả nghiên cứu

Dựa trên dấu và ý nghĩa của các hệ số hồi quy trong Bảng 1, nghiên cứu đưa ra 3 phát hiện chính như sau. Thứ nhất, thể chế có tác động tích cực đến tinh thần doanh nhân. Điều này hàm ý rằng việc cải thiện chất lượng thể chế sẽ giúp thúc đẩy tinh thần doanh nhân của một quốc gia (doanh nhân tại quốc gia đó sẽ có nhiều động lực để khởi nghiệp hơn). Phát hiện này của nghiên cứu phù hợp với công trình thực nghiệm trước đây của Khan và cộng sự (2020). Thứ hai, quy mô kinh tế ngầm có tác động tiêu cực đến tinh thần doanh nhân. Phát hiện này ủng hộ cho giả định rằng kinh tế ngầm làm giảm động lực tham gia vào kinh tế chính thức của doanh nhân. Kết quả này được ủng hộ bởi nghiên cứu gần đây nhất của Owolabi, Berdiev, & Saunoris (2022) khi cho rằng kinh tế ngầm sẽ kiềm hãm hoạt động

kinh tế trong khu vực phi chính thức. Cuối cùng, nghiên cứu chứng minh được rằng việc nâng cao chất lượng thể chế giúp giảm tác động xấu của kinh tế ngầm lên tinh thần doanh nhân. Phát hiện này mở rộng quan điểm của các công trình nghiên cứu trước về vai trò của thể chế trong việc kiềm hãm sự phát triển của kinh tế ngầm (Canh, Schinckus, & Dinh Thanh, 2021). Nghiên cứu cho rằng nâng cao chất lượng thể chế khiến cho doanh nhân cảm nhận rằng việc tham gia vào khu vực chính thức đem lại cho họ nhiều lợi ích hơn là việc vẫn tiếp tục hoạt động trong khu vực phi chính thức. Vì vậy, họ sẽ dần chuyển sang kinh tế chính thức thông qua việc đăng ký hoạt động kinh doanh.

4. Kết luận và khuyến nghị

Nghiên cứu đánh giá tác động của quy mô kinh tế ngầm đến tinh thần doanh nhân thông qua vai trò điều tiết của thể chế. Để chứng minh mối quan hệ giữa các yếu tố, tác giả thu thập dữ liệu cho 190 quốc gia trên thế giới trong giai đoạn 2009 - 2018. Nghiên cứu sử dụng kỹ thuật ước lượng cho tiếp cận tĩnh (FE) và tiếp cận động (SGMM) đối với mô hình hồi quy đa biến. Kết quả nghiên cứu phát hiện thấy tác động tiêu cực của kinh tế ngầm lên tinh thần doanh nhân, phù hợp với giả thuyết thứ nhất về mối quan hệ giữa kinh tế ngầm và tinh thần doanh nhân. Bên cạnh đó, nghiên cứu thấy rằng việc cải thiện chất lượng thể chế có thể giảm thiểu tác động tiêu cực của kinh tế ngầm lên tinh thần doanh nhân thông qua việc thúc đẩy doanh nhân tích cực tham gia vào nền kinh tế chính thức.

Dựa vào các kết quả đạt được, bài báo đề ra một số gợi ý chính sách mà một quốc gia có thể áp dụng để nâng cao tinh thần doanh nhân. Đầu tiên, chính phủ của các quốc gia nên đề ra các chính sách hay biện pháp nhằm hạn chế sự phát triển của hoạt động kinh tế ngầm, như: (1) đơn giản hóa thủ tục đăng ký thuế, (2) tích hợp nhiều quy trình khác nhau vào thủ tục đăng ký thuế và (3) gia tăng mức độ tuân thủ của người nộp thuế. Thứ hai, Chính phủ

Bảng 1. Kết quả ước lượng mô hình

Entrepreneurship	FE	SGMM
Gini	0.00635***	0.001***
Patent	-1.46e-06***	-1.4e-6***
Govexp	-9.78e-18	4.63e-17*
EG	-0.00248	-4.36e-07
Shadow	-0.0150***	-0.02***
Ins	0.0499***	0.0541**
Ins × Shadow	0.0173***	0.0223**
R2 within	0.165	
R2 between	0.877	
R2 overall	0.176	
F-Statistic	13.71	
P-value	0.000	
F-Statistics		15.94***
AR(1) test		-2.396
Prob.		0.0166
AR(2) test		1.4
Prob.		0.162
Hansen test		12.65
Prob.		0.317
Group No		15.94***
Instrument No		-2.396

Nguồn: Kết quả tổng hợp từ STATA 1

của các quốc gia nên tiếp tục cải thiện chất lượng thể chế trong nền kinh tế thông qua (1) hạn chế tham nhũng - hối lộ, (2) thúc đẩy tính minh bạch và năng lực giải trình ở các cấp, (3) đảm bảo quy trình ra quyết định nhanh chóng và toàn diện, (4) nâng cao khả năng tiếp cận thông tin của công chúng và (5) bảo vệ quyền tự do cơ bản của công dân chiếu theo pháp luật và thông lệ quốc tế ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Autio, E., & Fu, K. (2015). Economic and political institutions and entry into formal and informal entrepreneurship. *Asia Pacific Journal of Management*, 32(1), 67-94.
2. Bailetti, E. (2018). Transnational entrepreneurship: Distinctive features and a new definition. *Technology Innovation Management Review*, 8(9), 28-38.

3. Canh, P. N., Schinckus, C., & Dinh Thanh, S. (2021). What are the drivers of shadow economy? A further evidence of economic integration and institutional quality. *The Journal of International Trade & Economic Development*, 30(1), 47-67.
4. Qhasemnajad, T., Mohammadzadeh, Y., & Rezazadeh, A. (2020). Government Size, Shadow Economy, Inequality of Income, Iran, Smooth Transition Regression (STR). *Journal of Economic Research (Tahghighat-E-Eghtesadi)*, 55(1), 187-214.
5. Radwan, L., & Daoud, Y. (2022). Entrepreneurship-growth nexus: Does the size of the informal economy matter?. *Journal of Sustainable Finance & Investment*, 12(1), 169-194.
6. Tran, H. T. (2019). Institutional quality and market selection in the transition to market economy. *Journal of business venturing*, 34(5), 105890.

Ngày nhận bài: 5/5/2022

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 3/6/2022

Ngày chấp nhận đăng bài: 13/6/2022

Thông tin tác giả:

1. ThS. TRỊNH HỮU CHUNG

Trường Đại học Gia Định

2. ThS. NGUYỄN CÔNG THÀNH

Trường Đại học Văn Lang

THE IMPACT OF INSTITUTIONAL QUALITY AND SHADOW ECONOMY ON ENTREPRENEURSHIP

● Master. **TRINH HUU CHUNG**¹

● Master. **NGUYEN CONG THANH**²

¹Gia Dinh University

²Van Lang University

ABSTRACT:

This study assesses the moderation role of institution towards the impact of shadow economy on the spirit of entrepreneurs. The study's data is collected from the Global Entrepreneurship Monitor (GEM), the World Bank, and the International Monetary Fund (IMF), covering 190 countries in the period of 2009 - 2018. By using the Fixed Effects (FE) and the System Generalized Methods of Moments (SGMM), the study finds out that (1) the shadow economy discourages a country's motivation to start up, (2) the improvement of institutional quality promotes the entrepreneurial spirit, and (3) a good institutional quality mitigates the negative effect of the shadow economy on the entrepreneurial spirit.

Keywords: institutional quality, shadow economy, entrepreneurial spirit.